

Bezoekadres: Stadhuis Coolingsingel 40
3011 AD Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl
E-mail: bbo@rotterdam.nl
Inlichtingen: L. Hameeteman
Telefoon: 06 13 41 27 91

Aan de Minister voor Klimaat en Energie en de Minister
voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Portefeuillehouder: Kurvers
Cluster: Stadsontwikkeling
Ons kenmerk: BS22/00057 22bb000579
Uw kenmerk:

Datum: B&W 25 januari 2022

Betreft: zienswijze op de Wet gemeentelijk
instrumentarium Energietransitie

Geachte minister Jetten en minister de Jonge,

Op 15 december 2021 heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat het wetsvoorstel Wet gemeentelijk instrumentarium Energietransitie opengesteld voor consultatie. Wij hebben met belangstelling het wetsvoorstel gelezen en maken graag gebruik van deze mogelijkheid om op het wetsvoorstel te reageren.

In het Klimaatakkoord hebben onder andere het Rijk, provincies, gemeenten, woningcorporaties en energiebedrijven met elkaar afgesproken om de gebouwde omgeving vrijwel CO₂ vrij te maken. Het verduurzamen van de warmtevoorziening in gebouwen speelt daarbij een grote rol. Dit doen we wijkgericht. In het klimaatakkoord is ook afgesproken dat het Rijk zorgt voor de benodigde middelen en wet- en regelgeving zodat gemeenten de regie op de transitie naar aardgasvrij kunnen voeren. Dit wetsvoorstel is een uitwerking van een van de gemaakte afspraken.

In onze reactie gaan we in op:

- Wijzigingen van de Gaswet en de Omgevingswet;
- Aandachtspunten m.b.t. de Memorie van Toelichting (MvT);
- Reactie op de drie consultatievragen.

Wijzigingen van de Gaswet en Omgevingswet

Rotterdam heeft de ambitie om de bestaande 263.000 aardgasaansluitingen te vervangen door een aansluiting op een duurzame energiebron. We zijn daarom in 2018 in vijf wijken met gebiedsaanpakken aardgasvrij gestart. Daarnaast zijn er in kader van de Rotterdamse Transitie Visie Warmte verkenningen uitgevoerd in veertien gebieden. Op basis van deze verkenningen is in de Rotterdamse Transitie Visie Warmte (RTVW) aangegeven in welke wijken het kansrijk is om voor 2030 te starten met een gebiedsaanpak aardgasvrij.

De RTVW is in juni 2021 door ons college en de gemeenteraad vastgesteld. Zoals we in de RTVW aangeven, beginnen we alleen als een overstap naar een schoon alternatief voor aardgas haalbaar en betaalbaar is. Hiervoor hebben we zes randvoorwaarden gesteld:

1. Compensatie van de uitvoeringskosten en voldoende uitvoeringscapaciteit gemeente;
2. Voldoende investerings- en uitvoeringsgelden en voldoende uitvoeringscapaciteit bij woningcorporaties;
3. Oplossingen voor het onrendabele deel en voorfinanciering bij de aanleg van collectieve warmteoplossingen;
4. Aanvullende financiering en subsidies voor particulieren, huurders en VvE's;
5. Voldoende bevoegdheden voor gemeenten in wet- en regelgeving en
6. (On)mogelijkheden in de ruimtelijke ordening.

Dit wetsvoorstel geeft voor een belangrijk deel invulling aan randvoorwaarde 5. Hiermee krijgt de gemeente een instrument in handen om met het warmteprogramma en het omgevingsplan te bepalen in welke gebieden de netbeheerder geen aansluit- en transportverplichting meer heeft. We zien deze wetswijziging als een sluitstuk op de overige vijf randvoorwaarden die we hebben gesteld. We zien dat het Rijk daarin stappen maakt en dat er meer middelen komen om de overstap op een aardgasvrij alternatief haalbaar en betaalbaar te maken. Echter, de invulling van de overige vijf randvoorwaarden is nog niet formeel geregeld. Ook is er nog discussie over de invulling van de Wcw. We hechten groot belang aan zekerheid over de overige randvoorwaarden voordat we als gemeente beschikken over de bevoegdheden zoals opgenomen in dit wetsvoorstel. Met name als het gaat om het borgen van de betaalbaarheid van de transitie voor de Rotterdammers en de compensatie van de uitvoeringskosten van gemeenten.

Daarnaast zien we dat er nog veel punten moeten worden uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur (AMvB) en instructieregels met betrekking tot gelijkwaardigheid en uitzonderingen op de aanwijsbevoegdheid. Het is van belang dat deze regels aansluiten op onze wijkgerichte aanpak.

Ons voorstel: Verbind het uitbreiden van de bevoegdheden voor gemeenten in deze wetswijziging met de uitwerking van de overige vijf randvoorwaarden zoals betaalbaarheid en compensatie voor de uitvoeringslasten en met de Wcw. Betrek gemeenten bij de uitwerking van de AMvB's en instructieregels om voor te zorgen dat deze goed aansluiten op de (wijkgerichte)aanpak binnen gemeenten.

Aandachtspunten met betrekking tot de Memorie van Toelichting

In de Memorie van Toelichting (MvT) wordt beleidsmatige context geschetst m.b.t. de wijkaanpak, participatieproces, omgevingsplan en het warmteprogramma. Daarin zien wij een aantal aandachtspunten.

1. In de MvT worden woonlastenneutraliteit en betaalbaarheid aan elkaar gelijkgesteld. Beide begrippen worden niet duidelijk uitgewerkt.

Ook wordt er in de MvT aangegeven dat het begrip 'woonlastenneutraliteit' op het oog een handzaam en rechtvaardig begrip lijkt, maar dat toepassing van woonlastenneutraliteit in strikte zin als individuele garantie voor alle situaties tot onrechtvaardige uitkomsten en verdelingseffecten leidt. Wij maken ons daarom zorgen over de invulling van betaalbaarheid en of de overstap naar een duurzame warmtevoorziening mogelijk is voor alle gebouweigenaren en huurders.

Voorstel: Wat is volgens de minister een betaalbare overstap op een duurzame energievoorziening? Welke eigen bijdrage kan er van gebouw eigenaren gevraagd worden? Hoe wil de minister waarborgen dat alle inkomensgroepen en eigenaarsgroepen (bijvoorbeeld particuliere verhuurders en kleine utiliteitseigenaren zoals winkeliers, stichtingen, moskeeën en kerken) mee kunnen doen? Welke rol hebben de Rijksoverheid, andere overheden en energieleveranciers hierbij? Wij stellen voor dat dit beter wordt uitgewerkt in de MvT.

2. In de Memorie van Toelichting wordt gesteld dat betaalbaarheid een gedeelde verantwoordelijkheid is van Rijk en gemeenten.

Voorstel: Neem een heldere beschrijving van de rol van het Rijk en de gemeente met betrekking tot woonlastenneutraliteit en betaalbaarheid op in de MvT en welke rol een eigenaar daar zelf in heeft. Wij vinden dat de gemeente niet verantwoordelijk is voor de bekostiging en het betaalbaar maken voor eigenaren van de overstap naar aardgasvrij zodat elke gebouweigenaar de overstap naar een duurzame warmtevoorziening kan maken. Ook is de gemeente niet verantwoordelijk voor de bekostiging van de uitvoeringslasten van de gemeente of eventuele claims met betrekking tot nadeelcompensatie. Dat zijn verantwoordelijkheden van het Rijk. Wij vinden dat we als gemeente wel een rol in de betaalbaarheid hebben door met een wijkaanpak te sturen op de laagst maatschappelijke/nationale kosten, door werk met werk te maken en door het voorkeursalternatief mogelijk te maken.

3. In de MvT wordt het risico op nadeelcompensatie laag ingeschat. De ervaring leert dat we als gemeente in de praktijk toch vaak een groter risico lopen. Als er in een omgevingsplan iets wordt geregeld wat nadelig kan uitpakken voor derden, dan kunnen er schadeclaims worden ingediend. Omdat er nog geen ervaring is met dit onderwerp is het lastig om in te schatten of het een laag of hoog risico is. Daarnaast zijn er voor de gemeente ook kosten verbonden om de aanvraag om een schadevergoeding in behandeling te nemen. Het ROB-onderzoek zal op basis van dit wetvoorstel moeten worden herijkt.

Voorstel: We vinden het wenselijk dat gemeenten achteraf worden gecompenseerd als de kosten voor nadeelcompensatie te laag zijn ingeschat.

Reactie op de consultatievragen

1. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten verplicht worden om een transitievisie warmte (warmteprogramma) op te stellen. In de consultatieversie van het wetsvoorstel is het opstellen van een warmteprogramma niet verplicht gesteld. Er wordt voorgesteld dat gemeenten alleen een warmteprogramma moeten opstellen als ze de aanwijsbevoegdheid willen inzetten. Heeft het de voorkeur om gemeenten te verplichten om een warmteprogramma vast te stellen? Zo ja, waarom?

Ons voorstel: In deze fase vinden we het niet wenselijk om de TVW al als warmteprogramma onder te brengen onder de omgevingswet. Er is nog veel onduidelijk omdat veel onderdelen moeten worden uitgewerkt in regels en AMvB's. Zo weten we nog niet aan welke regels het warmteprogramma moet voldoen en welke uitvoeringsplichten de gemeente heeft met betrekking tot het warmteprogramma. Daarnaast zijn de andere randvoorwaarden zoals betaalbaarheid voor alle eindgebruikers en compensatie van de uitvoeringslasten nog niet geregeld.

Wij stellen daarom voor om van de TVW nog geen warmteprogramma te maken en onder de omgevingswet te laten vallen. Het lijkt het ons goed om in 2023/24 een besluit te nemen over het onderbrengen van de TVW als warmteprogramma binnen de omgevingswet en het al dan niet verplichten ervan, als er meer duidelijkheid is over de invulling van de andere randvoorwaarden, de AMvB's en de Wcw. Uiteindelijk moet de gebouwde omgeving aardgasvrij in 2050 aardgasvrij zijn. Ook stellen we voor dat het Rijk samen met de gemeenten de regels met betrekking tot het warmteprogramma en omgevings- en uitvoeringsplannen verder uitwerkt.

2. Daarnaast is in het Klimaatakkoord afgesproken dat gemeenten elke vijf jaar de Transitievisie Warmte actualiseren. Ook is afgesproken dat deze actualisatietermijn wordt geëvalueerd. Heeft het de voorkeur om een vaste frequentie voor warmteprogramma's vast te leggen? Zo ja, waarom? Welke termijn is volgens u passend? En, waarom?

Ons voorstel: Wanneer het warmteprogramma een verplicht programma wordt, vinden we een vaste frequentie wenselijk. De termijn van vijf jaar vinden we een acceptabele termijn. Hierbij vinden we het belangrijk dat een tussentijdse update mogelijk moet zijn, wanneer een gemeente dit nodig vindt.

3. In het Klimaatakkoord is een termijn van acht jaar genoemd tussen het besluit van de gemeente en de definitieve overstap op het duurzame alternatief. In de consultatieversie van het wetsvoorstel is deze termijn niet als verplichting opgenomen. Heeft het de voorkeur om een termijn in regelgeving vast te leggen? Zo ja, waarom? Welke termijn is volgens u passend als minimum? En, waarom?

Ons voorstel: Wij vinden het wenselijk om deze termijn in regelgeving vast te leggen. We vinden het belangrijk dat gebouweigenaren in de stad de zekerheid hebben van een minimale termijn waarover ze nog gebruik kunnen maken van aardgas. Daarnaast verlaagt een wettelijke termijn zeer waarschijnlijk de hoogte van eventuele nadeelcompensaties. Wij stellen daarom voor om een minimale termijn van acht jaar verplicht te stellen. Daarnaast vinden we het belangrijk dat de gemeente in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bij een urgente gasvervangingsopgave, hiervan kan afwijken.

Tot slot, wij zijn blij met de stappen die het Rijk zet om de benodigde randvoorwaarden in te vullen. We zien deze wet als een sluitstuk op het totale pakket dat nodig is om de energietransitie te laten slagen. Voordat de wet kan worden ingevoerd en de TVW onder de Omgevingswet gaat vallen, is er eerst zekerheid nodig dat de overige randvoorwaarden zoals betaalbaarheid voor alle eindgebruiker en compensatie voor de uitvoeringslasten worden geregeld. Wij verzoeken u om onze reactie daarom mee te nemen in de verdere ontwikkeling van de Wgiw.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized 'R' followed by a vertical line and some smaller marks.

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A handwritten signature in black ink, featuring a long, sweeping horizontal line that extends to the right, with the name 'Karremans' written above it.

V.P.G. Karremans, l.b.